Antiintellektualismen i den politiska vetenskapen.

Inom den politiska vetenskapen framträder antiintellektualismen mera beslöjad än hos de i föregående artikel nämnda, öppet agitatoriska författarna, Barrès och Sorel. I form av skenbart objektiva analyser söker man visa att alla försök till rationell lösning av politiska och sociala problem äro meningslösa och att de politiska ideologiernas värde — liksom religionernas — uteslutande ligger i den lyckokänsla de skänka den troende. Typiska äro Paretos sociologi och Spenglers historiefilosofi. Hos båda är påverkan från Sorel påtaglig, hos Pareto är den öppet erkänd. Pareto hör till Mussolinis läromästare och var den förste framstående vetenskapsman som gav den fascistiska regimen sin välsignelse, Spenglers inflytande på de nationalsocialistiska teoretikerna är stort och påtagligt.

Oswald Spengler.

I grunden undergår, enligt Pareto, det mänskliga samhällslivet aldrig större förändringar. Under alla tider och hos varje folk finns en ledande klass, de intelligenta och hänsynslösa, som behärska och utnyttja den stora massan. De stora regimförändringarna innebära endast att en härskande klass ersättes av en annan; för massan av folket äro de utan betydelse. För att komma till makten och för att bevara sitt välde tillgriper det överlägsna fåtalet icke blott våld, utan också list och suggestion; genom religiös och politisk illusionsbildning söker man vinna folkets flertal för sina syften och bevara den tillit som är förutsättning för det hänsynslösa utnyttjandet. De illusioner som härvid begagnas växla, men realiteten förblir densamma. Den största fastheten når en stat i vilken den härskande klassen är fri från påverkan av alla illusoriska ideologier och medvetet arbetar blott för det mål som djupast sett varje styrande klass eftersträvar, nämligen sin egen välfärd — samtidigt som den låtsas tro på populära idéer och över huvud säger sig eftersträva ideella mål. Hälst böra de härskande associera sig med en grupp naiva tänkare, som i god tro kan förse folket med de för dess lugna underkastelse erforderliga myterna. I sitt år 1919 utgivna huvudarbete förutspår Pareto demokratins undergång; demokratin, som betecknas som en mask för finansmännens välde, anses icke uppburen av en tillräckligt brutal och klarsynt elit.

Enligt Pareto omväxla i mänsklighetens historia tider av stark illusionsbildning med perioder av "relativ" hedendom. Den nya tiden började med en period av det förra slaget, markerad av reformationen och andra religiösa rörelser, sedan kom upplysningsperioden, därefter en ny tid av kraftig illusionsbildning, särskilt på det politiska området — franska revolutionen; denna följdes av det senare 1800-talets fritänkeri och positivism. En växling är nu åter, anser Pareto, att vänta, och han tror sig kunna skönja de första tecknen på inbrytande av en ny "religiös" period.

Ytligt sett är Pareto endast vetenskapsmannen, som analyserar utan att bedöma. Men tendensen är uppenbar. Det gäller att söndersmula alla politiska värderingar, att uppvisa intigheten i varje social utopi; kvar står endast aktivitetsbegäret, maktviljan, som "anständigt" motiv för politiskt handlande. Paretos sociologi blir en hyllning till de hårda, illusionsfria och starka männen som bevara sitt välde genom systematisk suggestion. Spetsen i hans tankegång riktas mot demokratin, vars tro på möjligheten av rationella överväganden och på reell självstyrelse för massan framstår som höjden av naivitet.

Spenglers ödsliga bild av kulturernas framväxt och förfall är färgad av samma antirationalistiska patos. Västerlandet befinner sig för närvarande, enligt Spengler, politiskt sett i "civilisationsepokens" första period. Denna utmärkes av en stark förnuftstro och en häremot svarande demokratisk gestaltning av statsformerna. Trots de teoretiska diskussionerna och den formella folkstyrelsen äro emellertid kapitalisternas intressen bestämmande: "der Geist denkt, das Geld lenkt". Teorins tidsålder lider emellertid mot sitt slut; redan nu anses inom upplysta kretsar tron på idéer och program vara ett tecken på provinsialism. I grunden är all politik en strid om makten, och man börjar finna det "långtråkigt" att bemantla maktbegäret med spekulativa föreställningar. En ny civilisationsform är under förberedelse. På förnuftsoptimismen följer obegränsad skepticism, och denna efterträdes i sin tur av en "andra religiositet"; denna framgår icke ur intelligensen, utan "uppstår av sig själv såsom en naiv tro hos massorna på något slags mystisk egenskap hos verkligheten, en tro för vilken alla bevisgrunder te sig som en lek med ord, som något torftigt och överflödigt". Samtidigt blir inom det politiska livet våldet och den hänsynslösa maktviljan avgörande, och "män av caesariskt kynne" bli herrar över staten. Denna period är den västerländska kulturens nästa etapp på vägen mot undergången; det är på denna punkt som den spenglerska prognosen framföres med den största energin.

Hos Spengler framträder den antiintellektualistiska och antidemokratiska tendensen kanske än klarare än hos Pareto. Historiefilosofen, som bollar med årtusenden, gör knappast något försök att dölja sina personliga åsikter. Om den nuvarande epoken, förnuftstrons och demokratins, talar han alltid med ironi och förakt; då han skildrar framtidens primitivism och caesarism blir han rörd och patetisk. Orden instinkt, kraft, våld, handling och krig uttalas med skrivbordsmänniskans skygga vördnad; den längtan efter klarhet och sanning som uppbär hans eget väldiga arbete behandlas med en blandning av medlidande och äckel.

Det skulle föra för långt att mera fullständigt ingå på de många inom den politiska vetenskapen verksamma som gå till strid mot den rationalism i vars hägn de arbeta. Det förtjänar emellertid erinras om det nära samband som föreligger mellan antiintellektualismen och den statsrättslära som för närvarande är den härskande vid flera av Tysklands förnämsta universitet, den s. k. integrationsläran. Denna lära framträder som ett försök att bestämma statens väsen och förutsättningarna för dess fortvaro, men användes, vad dess främsta målsmän beträffar, som ett vapen mot rationalism och demokrati. De ledande namnen äro Rudolf Smend och Carl Schmitt.

Enligt Smends år 1928 utgivna huvudarbete är *integrationen* det grundläggande momentet i statens liv. Vad är då integration? Smend, vars dunkla språk är beryktat, ger icke någon klar definition. Man torde någorlunda korrekt kunna återgiva Smends mening med satsen att statens tillvaro förutsätter en viss solidaritet, en viss känsla av enhet, hos de inom staten levande individerna och att integration är varje företeelse — varje värdeföreställning, handling eller symbol — som är ägnad att stärka solidariteten och göra känslan av enhet aktuell och medveten.

Smend skiljer mellan tre former av integration: den personliga, den funktionella och den sakliga. Personlig integration föreligger då medlemmar av statsfolket, såsom monarken och ämbetsmännen, genom sin blotta tillvaro aktualisera solidaritetskänslan. Funktionell integration skapas genom handlingar som åskådliggöra enheten, exempelvis val och folkomröstningar. Saklig integration är för handen då ett "sakligt värdebestånd" uppfattas som grundläggande för statsverksamheten; detta värdebestånd kan för massan symboliseras genom "fanor, vapen, statsöverhuvuden (i synnerhet monarker), politiska ceremonier och nationella fester". Särskilt i den sistnämnda punkten träder Smends anknytning till Sorels mytteori klart i dagen; värdeföreställningarna, det politiska målet, betraktas såsom medel att främja solidariteten; Smend objektiverar eller systematiserar liksom Pareto Sorels åskådning.

Enligt Smend äro alla de nämnda integrationsformerna nödvändiga för staten. Det är då han utifrån detta postulat undersöker de skilda statsformerna som hans personliga värdering kommer till synes. Sålunda säges parlamentarismen — vilket ord Smend använder som liktydigt med vad i regel kallas representativ demokrati — endast integrera funktionellt; framför allt saknar den saklig integration, ty något mål för statens verksamhet uppställes icke. Parlamentarismen förklaras resolut "icke vara någon statsform". Socialismen såsom grundval för statsbildning avvisas med påståendet att den uteslutande tar sikte på den sakliga integrationen, men försummar den personliga och den funktionella. Den statsform som Smend i nuvarande läge närmast synes förorda kallar han demokrati; härmed menar han emellertid, enligt vanligt språkbruk, en diktatur som genom utvecklad suggestionsteknik inger folkets massa en känsla av enhet och solidaritet. Såsom exempel på en dylik demokrati nämnes det fascistiska Italien. Fascismen säges ha "med stor klarhet insett nödvändigheten av en allsidig integration, den har trots avvisandet av liberalism och parlamentarism med mästerskap skött den funktionella integrationen och ersatt den förkastade socialistiska sakintegrationen med en annan sakintegration (nationell myt, korporativ stat etc.)".

På visst sätt utgör denna statsrättslära en fulländande avslutning på den här behandlade tankeriktningen. Den medvetna och systematiska illusionsbildningen blir det för staten nödvändiga, och det politiska begrepp som i samtiden har den starkaste värdebetoningen — begreppet demokrati — reserveras för de diktaturer vilkas verksamhet anses stå i överensstämmelse med de av integrationsteoretikerna givna rekommendationerna.

Herbert Tingsten.

Jubileumsbok till biskop.

"Studier och tankar", hyllning på J. A. Eklunds 70-årsdag.

Biskop J. A. Eklund fick på sin sjuttiårsdag den 7 dennes mottaga en ståtlig festskrift, bärande titeln "Studier och tankar". En hyllningsgåva som torde passa honom mycket bra, då han besitter den för personer i hans ställning särskilt klädsamma, om än icke så vanliga egenskapen att vara en både djupt och brett studerande, mediterande och litterärt verksam man.

I början av boken möter man utom biskop Eklunds konterfej en adress till "psalmdiktaren och förkunnaren, tänkaren och forskaren inom religionens och andelivets värld, biskopen och personligheten". Adressen är undertecknad av bortåt 250 personer samt därjämte av Karlstads stiftsråd, Karlstads stifts teologiska sällskap, Karlstads stifts ungdomsförbund, Stiftelsen för Sverige och kristen tro, Svenska kyrkans diakonistyrelse och Värmlands nation i Uppsala.

Bland bidragsgivarna finnas många ansedda teologiska författare. Man annoterar en uppsats om "Prästämbetet—försoningens ämbete" av professor Gustaf Aulén och en framställning om "Uppfostran och enhetskultur" av d:r Manfred Björkquist. Professor Torsten Bohlin har skrivit något som han kallar "De två jagen", och hymnologen d:r Emil Liedgren behandlar Ingemanns "Korsfarersang", medan professor Hjalmar Holmquist rör sig på 1530-talet och skildrar "Den vita fläcken på Sverges reformationskarta". Vidare märkas bl. a. domprosten Gustaf Lizells bidrag, "När kristendomen och Hellas möttes", samt professor Arvid Runestams "Tre människouppfattningar".

För övrigt blev biskop Eklund på sin 70-årsdag uppvaktad av ett flertal deputationer, representerande olika organisationer, kårer och sammanslutningar. Bland dessa må nämnas domkapitlet i Karlstad, Värmlands regemente, stiftets prästerskap, stiftsrådet, stiftets prästsällskap, Karlstads stifts ungdomsförbund, Värmlands nation i Lund m. fl. Dessutom fick biskop Eklund mottaga en minnesgåva från ett 70-tal personer, vilkas talan fördes av landshövding Unger. Under högtidsdagen anlände omkring 400 telegram.

Heliga familjen firar, små poliser stå vakt.

Republiken håller tal för Gambetta.

Paris-sylvester i vårsol med blandat program.

LJUSA PROFETIOR.

M. Chéron och det nya året.

PARIS i januari.

Det franska året 1932 slutade med en patriotisk fest, femtiårsminnet av Léon Gambettas död, han, vars hjärta ligger i urnan framför ingången till Panthéons hjältekällare. Det blev ingen militärparad, inga pukor och trumpeter, men en stilla familjefest ute i villan Jardies, där Balzac en gång gömde sig undan sina fordringsägare och Gambetta dog en sylvesterafton 1882.

En liten villa ute i Sèvres-Ville d'Avray, en kvarts timmes tåg från Gare Saint-Lazare, stationen närmast efter Saint-Cloud... En minut bara från stationen går Avenue Gambetta, en liten backig gata, vid vilken det nyrestaurerade tvåvåningshuset Jardies ligger med ett grönt rutstaket över fasaden för en murgröna som ännu inte hunnit ta sig riktigt. Tomten var 14 hektar den gången Gambetta dog, i dag är det bara en liten trädgårdstäppa.

En stor krans med röda rosor och vita syrener står på lut i hörnet av Avenue Balzac; "staden Sèvres till Léon Gambetta" är inskriptionen på bandet. För resten är det poliser i varje gathörn, en polis nästan för varje nyfiken som stannat här. Ett par tidningsbilar, en filmbil, kamerareporter som sno runt, några ungar som leka, poliser, poliser.

En trikolor hänger på villan, dagen till ära. Med trikolorer är också den stora statyn bredvid dekorerad, som tacksamma elsassare och lothringare år 1891 reste över Gambetta. En svulstig historia, den rena Gambettaretoriken — den store tribunen står där och kramar något som kanske är en fana, vid hans fötter sitta två symboliska kvinnor med var sitt barn.

Porten stängd för ej utvalda.

Jag gör ett försök att komma in genom grinden, men polisen nekar. Man måste tydligen höra till den heliga republikanska familjen för att slippa in här; jag får snällt stå på trottoaren mittemot och titta på de utvalda. Det är prefekten i Seine-et-Oise, mären i Sèvres, mären i Ville d'Avray; det är madame Thomson, änkan efter Gambettas gode vän, deputeraden från Constantine — det är monsieur Gheusi, chefen för Opéra-Comique, en släkting till den store. En ståtlig gubbe, Marcellin Pellat, gammal minister i Haag, ett av vittnena på Gambettas dödsattest — och där överste Spuller, han som en gång i Gambettas sällskap for i ballongen över de tyska linjerna anno 70. Jag tänker på en vers av salig unge Raymond Radiguet:

> "Gambetta dans une nacelle
> disait au revoir à Paris,
> et Paris pleurait comme celle
> qu'abandonne un époux chéri."

Väntan blir lång; jag slår mig ner på en mur i den sköna vårsolen och plockar fram en bok ur fickan. "La vie et la mort singulières de Gambetta" — den som skrivit den är just den värdige herrn som springer här genom grinden, monsieur P.-B. Gheusi, Opéra-Comique-direktören. Av gammal ligurisk släkt liksom Gambetta — skulle egentligen heta Gheuri...

Ett liv i storm, ett liv i retorik... Där är den unge Léon, som springer på gatorna hemma i Cahors och ställer till rackartyg för handlandena på katedralplatsen, "tout plé guerbié", en skälm alltigenom, som bränner Louis-Napoléon in effigie och ropar "leve Cavaignac" och "leve republiken". Pappan vill han skall överta hans Genuesiska basar, men med 255 franc på fickan reser han som jur. stud. till Paris. Snart kan man höra hans röst på bulevarderna — och förstås på kaféerna, på Voltaire, på Procope, en ny åska, den återuppståndne Mirabeau. Han blir advokat — vad skall han bli annars! 1868 slår han igenom med Baudinprocessen; han sätter kejsardömet på de anklagades bänk, och kejsarinnan frågar förvånad: "mer vad ha vi då gjort den där unge mannen?" Advokaten blir deputerad — vad skall han bli annars! Den republikanska oppositionens chef — fortare än han drömt får han vara med och avsätta Bonaparte; han är i täten då republiken proklameras på Hôtel de ville. 32 år gammal, den yngste av ministrarna. Ingen tid att sova, fienden står ju inpå portarna — han blir nationalförsvaret, det står i skolböckerna i dag. Med vännen Spuller gör han sin berömda ballongfärd från Paris till Tours; inrikesminister och krigsminister på en gång är han republikens unge diktator. Han stampar härar ur marken, han vill inte kapitulera; han är mot Thiers och Jules Favre. Nio departement välja honom till nationalförsamlingen.

"En rasande dåre" kallar gamle monsieur Thiers honom. Men ju mera republiken triumferar, dess moderatare blir den röde tribunen. En vacker dag är han president i kammaren; han är berömd för sina middagar, för sin mästerkock Trompette. I november 81 bildar han äntligen sin stora ministär; den varar inte tre månader. Året efter dör han här ute i Les Jardies. Och alla hans tusen fiender tala om dramat i Jardies. Léonie Léon, majorsdottern som han lever med, har efter ett uppträde skjutit honom av våda i handen; han dör några dagar efter i blindtarmsinflammation.

Vännen Léon Daudet, patriotanarkisten, har förstås sin egen mening. Han vet att madame Léon var god vän med La Païva, den tyska spionen, gift med Henckel, Bismarcks vän och agent; det tyska spionaget narrade mordvapnet i hennes hand. Och naturligtvis hade sûreté générale, vännen Daudets gamla dödsfiende och syndabock, sitt finger med...

"Blomstrade inte blommorna på nytt?"

Men här sitter jag ju och glömmer mig. Klockan är 3, och bilen som alla väntat på är här. Där kommer ju lille Paul-Boncour i sin päls. Efter honom Chautemps, inrikesministern, och hans statssekreterare, Israel med skägget — där är också minister Daladier och Mistler, statssekreteraren för de sköna konsterna. Kortegen försvinner in i huset, kringsvärmad av fotograferna. En stund senare står Paul-Boncour vid Gambettamonumentet och talar om republikens grundläggare. Levande har han känt Gambettatraditionen, som lärjunge till Gambettas egen lärjunge, Waldeck Rousseau, som en lycka känner han det att hans första offentliga handling som konseljpresident blivit att hylla Gambetta. Han tänker på hur en gång i det lilla dödsrummet där uppe, då kistan spikades igen över Gambetta, en av det gamla kejsardömets generaler ryckte loss några blommor ur Elsass-Lothringens krans och lade dem på den dödes bröst — måste de blommorna inte ha börjat blomstra på nytt inne i den stängda kistan den dagen den 11 november 1918!

Sedan den heliga republikanska familjen försvunnit kan en vanlig dödlig också få komma in genom grinden till Gambettahuset. Salen och salongen på nedre botten ha fått nya tapeter, kopierade efter de gamla. Ett bord på vilket Gambetta spelade domino med sina vänner och grannar — Dalous byst av Gambetta — en medaljong med blommor, plockade av unga grekiska flickor nära Akropolis — en deklaration som Gambetta och Elsass-Lothringens representanter i nationalförsamlingen 1871 undertecknade som protest mot Frankfurt-fördraget... En trappa upp är sovrummet — sängen han dog i och där Paul-Boncours blommor nu dofta. På nattduksbordet stå en grön karaffin och glasen, märkta med hans chiffer. Hans konstgjorda öga då — han brukade ju alltid lägga det i ett glas på bordet bredvid sängen. Det finns ju en berömd anekdot om det. En gång då han var i Cahors och invigde ett monument ringde han efter hotellstäderskan och begärde ett glas, som han lade ner ögat i; då den enkla bondkvinnan stod kvar där och gapade, frågade han henne vad hon väntade på. "Jag väntar att herrn skall ta ur det andra också", svarade kvinnan.

Det där ögat finns kvar i dag det står hos monsieur Gheusi på Opéra-Comique. Gambettas hjärta ligger i Panthéonurnan; hans kropp finns i graven i Nizza. Nog måste man tycka att den store republikanens kvarlevor blivit en smula skingrade.

Sierskorna ha högsäsong.

Medan herrar ministrar försvinna i sina bilar tar jag det bekväma tåget in till Paris. I ett hörn av kupén sitter en dam som jag inte kan låta bli att stirra på. Hon har snövitt hår och sfinxgröna ögon och en underligt grotesk spetsklänning.

En sierska, en Pythia, är det inte? Det finns gott om dem i Paris. Man behöver bara ögna igenom annonsspalterna i t. ex. Candide — det är Morgane och Adanari, Rouskaia och madame Flaubert, madame Leska och madame de Thènes. Just nu inför det nya året ha tidningarna intervjuat dem. Madame Fraya siar att det nya året skall bli välsignelsebringande: finanserna skola förbättras, intelligensen vakna, vetenskapen, medicinen, radion göra framsteg... Madame Lallement spår ett snart viktigt självmord, en entente mellan vissa länder i Centraleuropa, stora affärer i Amerika, en stor skådespelares död. Madame Luce Vidi förutsäger stora parlamentsstrider i mars, en stor politikers död i februari, en mörk period i oktober.

Max Jacob, författaren, har också varit uppe och profeterat: blomstring för Frankrike, en stor politiker tillbaka till makten, ett viktigt saturniskt år. Och självaste madame de Thèbes ande har framkallats i en salong i Faubourg Saint-Germain; den lär ha sagt att året 1933 skall bli mycket viktigt för hela världen, svårt ända till våren — men omkring den 15 juni skall något ske som skall avsevärt hjälpa mänskligheten...

1932 års sylvestersol sjunker vid horisonten, året då Briand dog, Doumer mördades och Ivar Kreuger begick självmord, Lindberghsbabyns, Piccards och den svåra krisens år. Lycka, olycka — vad skall det nya året bringa? Just nu dansar och ler Paris; cameloterna skrika i sina tusen stånd på bulevarderna, karusellerna snurra på Boulevard Clichy, det springer folk i alla dörrar hos sockerbagarna, blomsterhandlarna, vinhandlarna. Bättre affärer än vi räknat med, säga affärsmännen. Kafévärdarna nicka också belåtna: fullt hus på alla "réveillons". Visserligen har man sänkt priserna, visserligen har man lockat med extraattraktioner: man fotograferar publiken gratis, man spår den — men i alla fall...

Parlamentet är stängt; det är vad som i Paris kallas för "trêve des confiseurs", sockerbagarfreden. Allt är glädje och gott humör; det är bara Action française som spottar och fräser över att den hatade Briand fått sin ek i Trocadéro, nära Akvariet. Men också kungens cameloter äta kalkon och de platta ostronen från Marennes och Bretagne, som varit borta i över tio år, och kyssas under misteln som sedan skall vissna till askonsdagen.

Solen hälsas i frack och baltoalett.

Nyårsnatten dryper, men Parisglädjen låter sig inte regna inne. Kl. 5 på morgonen slinker jag in på en restaurang vid stora bulevarden; ännu fullt av festklädda människor vid borden, alla i pappersmössor, med solfjädrar och trumpeter. Champagne på borden — musik utan pauser — glada och goda människor — då och då en liten slängrompa ut på trottoaren... Kl. 6, då jag försvinner, är det ännu i full gång.

Och en ljuvlig vårsol stiger över den stora staden; herrar i frack och damer i baltoalett stå på asfalten och hälsa den. Det är snart tiden då Paul-Boncour far ut till Elyséepalatset till presidenten, som tar emot senaten och kammaren. Och nere i Cahors skall monsieur de Monzie, ecklesiastikministern, inviga Gambettamuseet, där nere i den sköna södern, där aprikosträden blomma nu, som de annars bruka i mars.

Gott nytt år — jag går hem nu till mina almanackor. Jag har ingen brist på dem i år. En har jag fått från mannen som mäter gasen, en annan från honom som mäter elektriciteten, en tredje från den vanliga brevbäraren, en fjärde från värdebrevbäraren, en femte från paketbrevbäraren, en sjätte från telegrambudet.

Men var så säker på att jag fått betala dem ordentligt!

Carl-August Bolander.

AMIRALITETSRÅDET SKALL YTTRA SIG OM KASSATRASSLET.

Justitiekanslern har anmodat förre amiralitetsrådet byråchefen A. J. E. Ripe att avge förklaring över anmärkningarna i den av fil. kand. C. A. Murray avgivna redogörelsen för granskningen av marinens kassaväsen. Samtidigt har justitiekanslern anhållit att marinförvaltningen måtte infordra förklaringar från alla övriga befattningshavare som beröras av de anmärkta förhållandena samt att förvaltningen avger eget yttrande i ärendet.

Bolinders bud alltför lågt anse anställda.

Ytterligare 500.000 kr. till pensioner anses nödvändigt.

Från organisationerna för de vid Bolinders anställda arbetarna har Dagens Nyheter mottagit en skrivelse vari riktas en del erinringar mot bolagets senast offentliggjorda meddelande hur man tänkt sörja för dem som vid bolagets flyttning förlora sin plats. Man anser att bolaget behöver för angivet ändamål avsätta ytterligare minst en halv miljon kr., och underlåter ej att påpeka de stora miljonvärden som utvunnits ur företaget vid försäljning av tomter och maskiner samt i form av utdelningar och gratisaktier.

Gentemot den förklaring, som bolaget nu givit, heter det i skrivelsen, anse sig de anställda ha anledning göra allvarliga erinringar. Bolaget har meddelat, att 900.000 kr. skola lämnas för pensionering. Av detta till synes betydande belopp äro emellertid 400.000 kr. avsedda för pensioner som redan utgå, en stor del av dessa sedan lång tid tillbaka. Då under 1930 90.000 kr. utgått för detta ändamål, torde nämnda summa knappast vara tillräcklig, även om en del pensionärer nu äro av hög ålder. Att som bolagsledningen gjort gällande en del av dessa pensioner skulle kunna reduceras eller helt indragas till förmån för nu avskedade, torde vara en lika svårframkomlig som osympatisk väg. För övrigt torde större delen av dessa utfästelser vara juridiskt bindande. Resten av pensionsbeloppet, 500.000 kr., utlovades i 6 proc. preferensaktier i Bolinders Fabriks A.-B. Endast utdelningen å dessa, d. v. s. c:a 30.000 kr., skulle pr år kunna användas för ändamålet, och är det alltså endast denna summa som skulle kunna utgå till dem som nu slutat sin anställning vid det gamla Bolinderbolaget. Innan detta jämföres med det verkligt föreliggande behovet, bör erinras om att Bolinders Fabriks A.-B. är ett nytt bolag, som ännu ej ens inregistrerats. Värdet av dess aktier undandrager sig för den skull både nu och för lång tid framåt varje bedömande. Denna säkerhet, i varje fall för här avsett ändamål, är alltså absolut otillfredsställande. Man behöver endast fråga hur och till vilken kurs dessa ännu obefintliga aktier skulle kunna realiseras.

Miljonvärden som skapa[t]

De framställningar som de anställ[da] gjort avse följande belopp: Arbetarn[a] ha för sin del begärt att i enlighet med de normer bolaget själv förut beslutat och tillämpat 15 kr. pr vecka skulle utgå till dem som varit anställda 25 år eller längre i bolagets tjänst samt 10 kr. pr vecka för dem som varit anställda 20—25 år. För de c:a 125 arbetare det gäller blir detta i runt tal 100.000 kr pr år eller kapitaliserat c:a 1,3 milj. Om endast denna arbetargrupp samt tjänstemän och tidigare pensionärer medräknas, skulle pensionsbehovet utgöra 2,6 milj. På grund av bolagsledningens orimligt låga erbjudande, och då denna icke brytt sig om att ens diskutera de av tjänstemän och arbetare framställda förslagen, enades dessa senare om att ingå med ett nytt förslag, som, även om det i och för sig vore otillfredsställande och låge långt under vad som kunde anses skäligt, dock borde kunna accepteras av bolaget. I detta förslag begärde de anställda, att tidigare pensioner skulle utgå såsom hittills samt att till pensioner och avgångsvederlag åt tjänstemän och arbetsledare skulle avsättas 450.000 kr. och för bolagets arbetare 550.000 kr. En självfallen fordran är att detta skall ske i fullt betryggande säkerhet. Huru låga dessa ersättningar bli framgår av att t. ex. en tjänsteman på 51 år som varit anställd 30 år i firmans tjänst och haft en lön av 10.000 kr. skulle få knappa 400 kr. pr år. En begäran om att bolaget skall öka sin utfästelse med ytterligare 500.000 kr. och lämna tillfredsställande säkerhet är sålunda synnerligen modest.

Då det kan göras gällande att dylika belopp icke kunna tas ur rörelsens vinst i dessa dåliga tider bör framhållas följande. De betydande realvärden som ligga i det Bolinderska företaget ha skapat[s] gemensamt av kapital, tjänstemän och a[r]betare. Av officiellt tillgängliga siffr[or] framgår att vid det gamla Bolinderbolagets nu företagna delning s. k. maskineffekter, i huvudsak motorer och träarbetningsmaskiner, sålts till Munktells för c:a 9 milj. Vidare finnas de stora tomtvärdena på Kungsholmen, som sannolikt icke understiga 5 milj., vartill komma de till flera milj. uppgående värdena av anläggningarna vid Kallhäll. Slutligen skall erinras om att staden skulle, om överenskommelsen komme till stånd, betala bolaget 1,3 milj.

Det är av dessa värden och eventuella vinster av nämnda affärstransaktioner som pensionsbeloppen rimligtvis böra utgå. Aktieägarna ha enbart sedan 1913 på ett aktiekapital av 1,2 milj. i utdelning och gratisaktier erhållit c:a 7 milj., vilket gör över 30 proc. pr år. Dessutom har bolagets realvärden ökats till ovan angivna värden. Man lär icke kunna förneka att de som genom sitt arbete i minst lika hög grad som kapitalet åstadkommit denna framgångsrika utveckling äro berättigade till en blygsam ersättning i form av pension.

Prenumeration

till alla

dagliga tidningar,

veckotidningar

och

tidskrifter

förmedlas genom

DAGENS NYHETER

STUREPLAN 13
Tel. Norr [illegible]

HORNSGATAN 1
Söder 149 60.

S:t ERIKSPLAN 6 A
Vasa 147 33.

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.